

Scénografia Národního divadla 60.roky

V tých rokoch ma pod palcom Národné divadlo tri umelecké súbory činohru, operu a balet. Tieto tri súbory si podľa potreby javiska menili navzájom pôsobenia v Národnom divadle, Smetanovom divadle a Tylovom divadle. Samotné javisko Národního divadla je 14,5 metrov široké a 15 metrov hlboké. Samotná paleta s dekoráciou scény nesmie presahovať dĺžku 8 metrov. Rozpätie portálových veží je 11,6 metra. V Tylovom divadle, aktuálne v Stavovskom divadle tu pôsobil činoherný súbor a opera. Jeho historická budova je už v súčasnosti zrekonštruovaná a pribudla jej veľmi dôležitá časť novodobého divadla, otočné javisko. Scéna Smetanovho divadla, terajšia Štátna opera Praha sa využívala prevažne na účel opery a baletu. V 60. rokoch bolo moderné spolunažívanie psychicky i výtvarne slobodného priestoru so spoločne osvojenou hudbou, výtvarnými znakmi, chovaním a oblečením. Po takmer dvadsať ročnej pauze, po roku 1955, prichádza ku slovu generácia, ktorej je súdené začať „od počiatku“. Zmiest' zložité konštrukcie minulosti a začať znova od javiskovej podlahy. V sezóne 76. až 88. na pôde Národního divadla pôsobili mnoho scénografov a výtvarníkov. (František Tröster, Květoslav Bubeník, Václav Gottlieb, Jan Zrzavý, Josef Lada, Eduard Tomek, Zdeněk Rossmann, Alois Waschman, Ester Krombachová, Oldřich Šimáček, Jan Sládek, Vlastislav Hoffman a v neposlednej rade Josef Svoboda). Práve Svoboda sa radí k zakladateľom nových výtvarne dramatických postupov. Experimentuje s metódami aj s materiálmi. Pomocou scén dokáže vyjadriť akýkoľvek pohyb, rytmus, dramatický zámer, akciu. Vytváral väčšinu profilových inscenácií ND, vtedy objavil pôsobivosť vecí vytrhnutých zo všedného. Napríklad pri Osbornovom Komikovi (1957) autentickosť pianina zvýraznil tým, že vôbec nezakrýva javisko, nechal ho holé, ozdobil ho iba abstraktnou sieťou trolejbusových drôtov. Pri Hamletovi použil kineticko- svetelné výpravy, medzi panelmi, ktoré sa zvierajú a ustupujú vo svojej agresívnej čiernej rude s bielymi svetlami je najvýraznejší práve herec. V inscenácii Jejich den od Topola bola prvá naša aj svetová premiéra použitia princípu polyekránov. Vyrábala predstavenia za pomoci filmu. Rozvinul princíp Tröstrovej a Burianovej integrácie zložiek, spojil neodlučiteľne scénografiu a réžiu. Potreba divadla, v ktorom už neplatia optické konvencie kukátkového divadla, vyvoláva snahu odstrániť oponu a prekročiť rampu smerom k divákovi. Scénografie se opírala o domáci avantgardu, o zkušenosť s riešením otázok priestoru, času, pohybu a svetla v Burianovom D 34 a s projektovaním dramatického priestoru ve scénách Františka Tröstra. Samozrejma byla práce se stylizací, znakem či se zcela neutrálním prostředím, kterému konkrétnost přiřadil až herec svou hrou.

Scénografii 50. a 60. let ovlivnil příklon k volně komponovaným hrám, které byly spíše proudem obrazů než sevěným tvarem. Cílem se stal variabilní prostor, jenž měl schopnost synchronně se proměňovat s postupem inscenace. Požadavek nového osvobozeného scénického prostoru plnily architektonicky strohá scéna (pro Hamleta z roku 1959) a kineticko-světelné výpravy Josefa Svobody. V Čechovově Rackovi z roku 1960 byla poprvé použita Svobodova slavná „kontrarampa“ - zadní světelná stěna nakloněná po celé šíři k divákům.

Alfréd Radok řešil stejný úkol s týmž scénografem filmovými projekcemi, které v Laterně magie přerostly ve svébytné časoprostorové kreace.

Mnozí další scénografové přistupovali ke scénickému prostoru rozmanitě, jednotni však byli v jeho antiiluzivním pojetí (Zbyněk Kolář, Vladimír Nývlt, Oldřich Šimáček, Vladimír Šrámek, Vojtěch Štolfa, Miloš Tomek).

František Tröster i Josef Svoboda získali za svoji práci ocenění v Sao Paulu a české scénografie se tak stala světovým pojmem.

(Opera ND)

Kouzelná flétna (Mozart) prem.:18.1.1957

režie: Bohumil Hrdlička

scénografie: Josef Svoboda

(netradiční výklad klasického díla)

Komik (Osborne) 1957

režie: Alfréd Radok (pronikavý pohled do lidského nitra originálními, efektními, ale jevištně vždy svébytnými postupy neiluzivního divadla)

scénografie: J. Svoboda

-antiiluzivní scénografie (syžetová metafora černého klavíru, otevření scénografie do reálu náměstí aj.)

Hamlet 1959

r: J. Pleskot

s: J. Svoboda

(architektonicky strohá scéna)

Racek 1960

r: O. Krejča

s: Svoboda

(prostor dramaticky formován převážně pouze světlem)

poprvé použita Svobodova slavná „kontrarampa“ - jeho výtvarný podpis – zadní světelná stěna nakloněná po celé šíři k divákům.)

(opera)

šéf výpravy ND Josef Svoboda

výtvarníci Oldřich Šimáček, Zbyněk Kolář

největší úspěch Rusalka od 1960 550 repríz

Použité knihy : Vladimír Just – Divadlo v totalitním systému

Věra Ptáčková – Scenografie XX. Století

Vypracovali : Lucia Toriská

Hana Lukaščíková

